

? Jak probíhalo a čím se odlišovalo pronásledování obyvatel protektorátu, kteří byli označeni za Cikány a Židy?

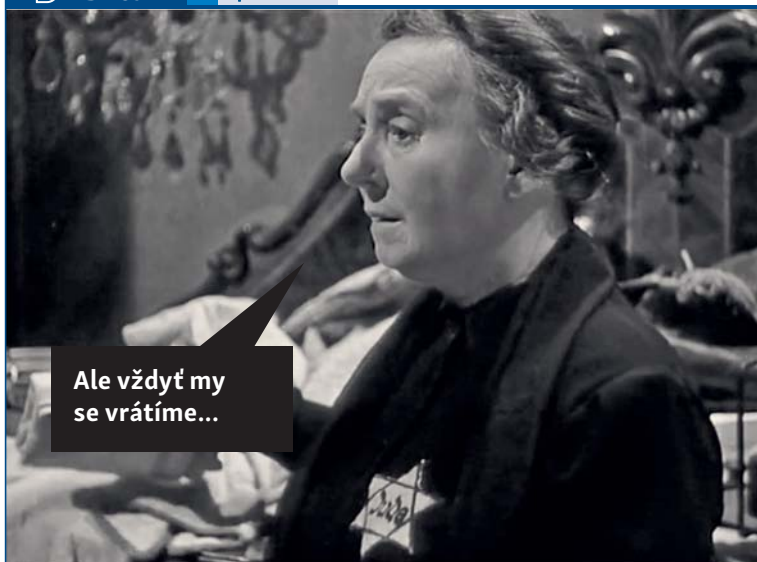
Archeolog Pavel Vařeka ze Západočeské univerzity v Plzni komentuje nález pozůstatků tzv. cikánského tábora v Letech u Písku. V pozadí velkokapacitní vepřín. 14. 7. 2017

Obyvatelé českých zemí židovského a romského původu, dokonce i ti, kteří sami sebe nepovažovali za Židy nebo Romy, byli během nacistické okupace označeni za rasově méněcenné, izolováni od ostatních, zbavováni majetku a posíláni na smrt, obvykle do vyhlazovacího tábora v Osvětimi. V důsledku katastrofálních životních podmínek, brutálního zacházení a otročké práce ale umírali už v Terezíně, který byl nacisty přeměněn na obrovské ghetto a vězení gestapa, respektive v tzv. cikánských táborech v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu, které spravovaly české úřady.

Holokaust nepřežilo téměř 5 tisíc českých a moravských Romů a Romek, zachránila se jich zhruba desetina. Násilně zemřelo také nejméně 80 tisíc osob označených za Židy. Dalších asi 30 tisíc se zachránilo útekem, mnohé ale Němci dostihli jinde nebo zemřeli v boji jako vojáci.

Přeživší se těžce srovnávali s fyzickými i psychickými následky pronásledování, často se neměli kam vrátit. Mnozí cítili vinu jen kvůli tomu, že vraždění přežili. Někteří se s genocidou vyrovnali tím, že o svém utrpení mlčeli desítky let, jiní se ovšem podíleli na dokumentaci i uchování památky obětí. V tom, jak se odehrál holokaust Romů a Židů, ale byly podstatné rozdíly. A liší se i způsob, jak na oběti genocidy bylo po válce nahlíženo a jak si je připomínáme dnes. Jaký vztah k jejich pronásledování máme mít dnes?

ZDROJ 1 617 221

1 Jak prožívají odchod do transportu jednotliví lidé v ukázce?

Nástup do transportu

Daleká cesta, 1948, r. Alfréd Radok

Židovská rodina Kaufmannových odchází do sběrného střediska v pražských Holešovicích, odkud bude poslána transportem do ghetta Terezín. Přihlíží další lidé – český domovník, dcera Hana, její český manžel Toník Bureš a jeho otec.

2 Jak prožila válku a návrat rodina paní Rity V.? Kdo je podle tebe v příběhu obětí holokaustu a podle čeho to poznáš?

ZDROJ 2

Vzpomínky paní Rity V. (nar. 1932) na návrat do Československa ze švýcarského exilu v roce 1946 (přepis rozhovoru z roku 1991, uložený v Židovském muzeu v Praze, publikováno na www.holocaust.cz)

„Rodiče tady byli zoufalí. Maminka chodila po ulicích a hledala svou matku. Oba stále hledali své lidi. Já jsem tu však byla šťastná, protože jsem tu měla dva strýce a dvě tety a v emigraci mi hrozně chyběla rodina. Měla jsem tu přítelkyně a v červenci 1948 jsem byla na táboře, kde jsem se hrozně zamilovala. V únoru 1949 jsem s rodiči odjela do New Yorku. Rozloučilo se s námi těch pár lidí, co jsme ještě měli. V New Yorku jsem šla na universitu a velmi snadno jsem se naučila anglicky. V roce 1952 jsem poznala svého budoucího muže. Žil tehdy v Anglii, ale byl to Čech z Prahy, ze stejného typu rodiny, jako jsem byla já. Do Anglie se dostal s dětským transportem pana Wintona v červnu 1939. Nedávno jsem dala do pořádku rodinné album, do kterého jsem dala všechny fotografie. Je nás pět bratranců a sestřenic – žijí v Anglii, Kanadě a tady. Dozvěděla jsem se přitom hrozné věci: jak babička zemřela ve vagónu cestou do Osvětimi a jak ji z toho vagónu vyhodili. Dozvěděla jsem se také, že někteří příbuzní šli až posledním transportem. Byly to strašné věci, ale já jsem je chtěla znát.“

3 Jak se liší Serinkova vzpomínka na odchod z domova od odchodu Kaufmannových, zachyceném ve filmové ukázce ve zdroji 1? Jak si Serinek vysvětluje jednání četníků? Porovnej jednání četníků s předchozí ukázkou židovského transportu.

ZDROJ 3

Vzpomínky partyzána Josefa Serinka (nar. 1900), zaznamenané v roce 1963, publikované roku 2016, na příjezd rodiny do tábora Lety u Písku

„Prvního srpna 1942 ráno přišli dva četníci, jeden z nich byl ten, co mě fotografoval, a jeho první bylo, že máme dvě hodiny času, abychom se spakovali. Bylo tam spousta lidí z vesnice, byli sedláci, kteří byli rádi, ale byli tam také lidé, zvláště staří, kteří plakali. Odvezli nás na nádraží. Tam už stály nákladní vlaky k nepřehlédnutí dlouhé, v nich bylo lidí jako dobytka, a kolem nich plno četníků. Vyložili nás kolem půlnoci a dvěma nákladními auty odváželi neznámo kam. Auto zůstalo stát před branou, stáli už tam dvěma řadami četníci. Za mnou šla manželka, Walter a dcery, a za nimi dalšího už jeden četník tloukl důtkami, protože se mu nelíbil. To už byl první pozdrav tábora. Druzí četníci také mlátili, někteří z lidí se tam svalili pod ranami. Četníci měli kusy kabelů a tím do nás řezali. Pro nás Cikány to nebylo nic nového. Já dobře znám ty české bývalé rakouské četníky. V táboře byli i Češi, ale asi devadesát procent tam bylo Cikánů a míšenců. Později jsem se dozvěděl, že velitelem toho tábora byl četnický kapitán, který byl vyhlášený na celém západě tím, jak mlátil kočovné lidi. Byl to zkurvený Čech, žádný Němec vůbec v celém táboře nebyl. Němci tam chodili jenom na inspekci.“

Josef Serinek na poválečné fotografii

ZDROJ 4

Vzpomínka Josefa Jelínka (nar. 1919), zaznamenaná v roce 1991, dosud nepublikovaná, na návrat z koncentračního tábora do Strážnice na Hodonínsku v létě roku 1945, kde na něho čekala snoubenka se synem

„Na nádraží jsem vystoupil a šel jsem zadem, abych nemusel lidem vyprávět o našem utrpení. Snoubenka mně řekla, kdo se přede mnou vrátil ze známých a jmenovala Frantu, Karla, Boženu, Tomku, Jardu, Tondu a od mého bratra syna Tonda Kýrovi. Já jsem přišel poslední, bylo to 23. července, kdy oni se mnou ani nepočítali, že se vrátím. Na druhý den jsem šel se snoubenkou za nimi, abychom se trochu dali navzájem do pořádku a poradili se, co budeme dále dělat. Již v lágru jsme věděli, že jsme ztratili rodiče, bratry, sestry a ostatní rodinu a že ti, kteří jsme přišli, jsme všichni ze 180 lidí ze Strážnice. Celková tato tíha se u nás ještě více prohloubila, když jsme zjistili, že z naší vesnice zůstaly jen 4 domky ze 27 domků. Ostatní byly zbourány tehdejším úřadem, který tyto naší internací zdědil do vínku jako zestátněný majetek. Proto někteří z nás museli odjet do pohraničí.“

4 V čem se shodují a čím se liší vzpomínky na válku a návrat pana Jelínka a paní Rity V. (zdroj 2)?

HISTORYLAB 617 222

Jaký byl jejich návrat?

Po válce napsali starostové jihomoravských obcí zvláštní žádost, která se týkala Romů a Romek navraccujících se z vyhlazovacích táborů. Zjistíš, jaký byl návrat vězňů a co starostové požadovali?